

Oświadczenie złożone przez senatora Jana Marię Jackowskiego w dniu 9 listopada 2022 r.

Oświadczenie skierowane do prezesa Rady Ministrów Mateusza Morawieckiego, do wiceprezesa Rady Ministrów, ministra kultury i dziedzictwa narodowego Piotra Glińskiego, do generalnego konserwatora zabytków Jarosława Sellina, do wiceprezesa Rady Ministrów, ministra obrony narodowej Mariusza Błaszczaka, do prezesa Instytutu Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu Karola Nawrockiego, do wojewody mazowieckiego Konstantego Radziwiłła oraz do prezydenta miasta stołecznego Warszawy Rafała Trzaskowskiego

Reduta Ordon to jeden z najbardziej znanych symboli walki Polaków o niepodległość – symbol bohaterstwa, poświęcenia, niezłomnego oporu wobec przeważających sił wroga i wypełnienia do końca żołnierskiego obowiązku. Za sprawą wiersza Adama Mickiewicza stała się jednym z kluczowych elementów naszego etosu patriotycznego, który kształtował postawy wielu pokoleń Polaków.

Wszyscy znamy poetycki opis tego boju, ale jego miejsce popadło w zapomnienie, m.in. na skutek celowych działań władz zaborczych. Dopiero w 2005 r. zwrócono uwagę na to, że kamień pamiątkowy ustawiony w 1937 r. znajduje się w niewłaściwym miejscu. Dzięki nagłośnieniu sprawy przez społeczników w 2010 r. przeprowadzono pierwszy etap badań archeologicznych, który potwierdził prawdziwą lokalizację. Podczas kolejnych badań, w 2013 r., doszło do niezwykłego odkrycia – na wznoszącym się nad Alejami Jerozolimskimi pagórku odsłonięto podwójny rząd wilczych dołów z doraźnymi pochówkami żołnierzy (dotychczas zidentyfikowano szczątki ok. 130 osób), fragmenty fosy i tysiące artefaktów: elementów broni, amunicji, umundurowania i rzeczy osobistych. Od kilkunastu lat na terenie Reduty odbywają się społeczne uroczystości upamiętniające rocznicę jej obrony w dniu 6 września 1831 r. Z czasem w organizację tych obchodów włączyły się władze dzielnicy Ochota. Uczestniczyli w nich i zabierali głos, deklarując potrzebę godnego upamiętnienia w tym miejscu obrońców Reduty, przedstawiciele władz miasta i województwa, rządu, urzędu do spraw kombatanów, Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego oraz Ministerstwa Obrony Narodowej, prezydenta RP oraz Sejmu i Senatu (w tym niżej podpisany).

Na wniosek organizacji społecznych w 2015 r. teren ten został wpisany do rejestru zabytków. Mimo odwołań właścicieli skorygowana decyzja mazowieckiego wojewódzkiego konserwatora zabytków obejmująca ochroną miejsce historyczne, pole bitwy wraz z pozostałościami historycznego szańca, dzieła 54 nazwanego później Redutą Ordon została podtrzymana przez wszystkie instancje i stała się prawomocna w 2021 r. Mimo to pole bitwy z pozostałościami legendarnej Reduty jest wciąż zagrożone zniszczeniem, gdyż władający częścią terenu deweloperzy nadal starają się o jego zabudowanie, na co pozwala miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego uchwalony w 2008 r., przed potwierdzeniem lokalizacji Reduty. Miasto stołeczne Warszawa do dziś go nie zmieniło, choć taką procedurę zainicjowano już w 2011 r., a w 2014 r. miało miejsce wyłożenie projektu planu. Wnioski i uwagi do tego planu, składane przez liczne organizacje i osoby fizyczne, oraz stanowisko Rady Dzielnicy Ochota wskazywały konieczność wykluczenia zabudowy i potraktowania terenu Reduty jako miejsca pamięci narodowej. Postulowano też uczytelnienie zarysu Reduty, urządzenie cmentarza wojennego lub mauzoleum oraz utworzenie placówki kultury – muzeum albo centrum edukacji. Nie doszło także do wykupienia terenu Reduty z rąk prywatnych przez władze państwowe lub samorządowe, co skutecznie zabezpieczyłoby ją przed zniszczeniem i umożliwiło w dalszej przyszłości właściwe zagospodarowanie (po porozumieniu się władz państwowych i samorządowych w sprawie pozostałych działek, których część należy do miasta, a część do Skarbu Państwa). Tymczasem obecny właściciel części terenu, firma deweloperska, próbuje uzyskać zgodę na badania archeologiczne „uwalniające teren” pod inwestycję oraz lobbuje w różnych urzędach i przez lokalne media za formą upamiętnienia jedynie na terenie należącym do miasta, obiecując ją sfinansować w zamian za zgodę na całkowitą zabudowę swoich działek. To oznaczałoby unicestwienie pozostałości Reduty na tych działkach oraz uniemożliwiłoby zagospodarowanie Reduty w sposób odpowiadający randze tego miejsca, jego roli w kształtowaniu polskiego etosu patriotycznego i społecznym oczekiwaniom.

To wyjątkowe miejsce, przesiąknięte krwią bohaterskich obrońców i do dziś kryjące doczesne szczątki wielu z nich, tak znaczące dla wielu pokoleń Polaków i naszej drogi do niepodległości, musi być otoczone należną czcią i zachowane dla przyszłych pokoleń, podobnie jak Westerplatte, pola Grunwaldu i innych bitew, które stały się symbolem walki Polaków o niepodległość i elementem polskiego kodu kulturowego. Za 8 lat przypada dwusetna rocznica powstania listopadowego. Czy jej obchody mają się odbywać na śmietniku

lub między blokami? Jeśli w najbliższym czasie sytuacja nie pozwoli na wyasygnowanie środków na odpowiednie zagospodarowanie tego miejsca, to przynajmniej powinno być ono wykupione z rąk prywatnych w celu uniknięcia nieodwracalnych zniszczeń, wstępnie uporządkowane i zabezpieczone przed dewastacją.

Zwracam się do Panów z następującymi pytaniami.

1. Czy teren Reduty Ordona (w granicach wpisu do rejestru zabytków lub w historycznym obrysie fortyfikacji i zidentyfikowanych pochówków) będzie uznany za cmentarz wojenny?

2. Czy działania deweloperów zmierzające do uzyskania zgody na niszczące badania archeologiczne „uwalniające teren” zostaną zablokowane?

3. Czy władze państwowe lub samorządowe podjęły rozmowy z prywatnymi właścicielami terenu w celu jego wykupu lub dokonania zamiany?

4. Czy władze państwowe i samorządowe porozumiały się w sprawie zagospodarowania znajdujących się na terenie Reduty Ordona działek stanowiących ich własność?

5. Czy, a jeśli tak, to kiedy, teren Reduty Ordona zostanie uporządkowany i zabezpieczony przed dalszą degradacją i wykorzystywaniem w sposób urągający powadze miejsca, tj. rozkopywaniem podczas nielegalnych poszukiwań, użytkowaniem jako parking, nielegalne wysypisko i publiczna toaleta?

6. Czy nakreślone zostały już perspektywiczne plany odnośnie do tego terenu i czy uwzględniono w nich powstanie mauzoleum oraz placówki muzealnej?

7. Czy uroczystości rocznicowe organizowane obecnie przez dzielnicę Ochota i społeczników zyskują rangę uroczystości państwowych, a co za tym idzie, odpowiednie wsparcie i oprawę?

Jan Maria Jackowski